

Практично відсутніми залишаються для досліджень інші рухи спротиву системі, зокрема соціальний, в тому числі – робітничий спротив. Певним поясненням такого стану сучасної історіографії може бути те, що це події ще недавнього минулого.

До останнього часу такі дослідження були неможливі в Україні, історики були позбавлені важливих джерел та й тривалий час недооцінювали можливості національних рухів. Корисним було б звернення уваги науковців не лише на поверхню політичних процесів, але й на явища, які відбувалися всередині суспільства, в побуті, в поведінці, на роботі. Це, в свою чергу, вимагає як залучення всієї різноманітності вже відомих архівних матеріалів, так і пошуків нових джерел.

Список використаних джерел:

1. Когородський Р. Брама світла: Шістдесятники – Львів, 2009. – 656 с.

Запорожець А.В.

аспірант,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького

ПОЛІТИКА ПЕРЕСЕЛЕННЯ – ОДИН З КЛЮЧОВИХ НАПРЯМІВ СТОЛИПІНСЬКОЇ РЕФОРМИ

Постановка проблеми. Аграрне питання в Російській імперії завжди було одним з основних у соціально-економічному і політичному житті країни. На початку 20 ст. сутність його полягала в необхідності очистки старого, середньовічного землеволодіння, як поміщицького, так і надільного селянського, оскільки вказані землеволодіння, були відсталими та не відповідали аналогам капіталістичного світу. Знищення пережитків кріпосного ладу було можливе лише шляхом реформування існуючої системи.

Великого значення в проведенні реформи уряд надавав переселенню селян до Західного і Східного Сибіру і Далекого Сходу. За рахунок освоєння нових територій, влада намагалася створити новий клас селян-господарників, які за підтримки держави стали б опорою існуючого режиму. Народні ж маси прагнули знайти на нових місцях полегшення свого економічного і політичного становища.

Дослідження переселенських процесів має важливе значення, оскільки розкриває комплекс мір та заходів, спрямованих державою на подолання пережитків архаїчних норм общинного ладу і створення нової системи господарювання.

Аналіз досліджень та публікацій. Незважаючи на значні і ґрунтовні дослідження аграрних перетворень у Російській імперії початку 20 ст. дослідники

радянського часу переважно оминали постать Олександра Васильовича Кривошеїна, як одного з основних діячів Столипінської аграрної реформи.

Розробку даної теми дослідження забезпечує наступна літературна і джерельна база, яку умовно можна поділити на групи: 1. Видання радянського періоду, які містять значний теоретичний матеріал із досліджуваного питання, але насичені ідеологією того часу [7; 8; 11].

До другої групи слід віднести сучасні видання, засновані в більшості своїй на використанні архівних джерел і матеріалів останніх років. Матеріали переважно розглядають широкий спектр питань, позбавлені заідеологізованості, і дають більш чітку картину періоду [2;3;4;6;10]. 3. Водночас опрацювання вищезазначених праць та структуризація інформації дають можливість для викладення наступних узагальнень з досліджуваного питання, які надані нижче.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Запропоноване дослідження виокремлює із загальної кількості публікацій розпорошений матеріал та конкретизує рішення та дії імперської влади, щодо реалізації політики переселення.

Автор відходить від розкриття загальної теорії та історичної ретроспективи подій, а спрямовує увагу на дослідження особливостей процесу переселення та освоєння нових територій.

Мета роботи – дослідити особливості переселенських процесів, як одного з ключових напрямів реалізації Столипінської аграрної реформи.

Виклад основного матеріалу. Переселення – система державних заходів по створенню умов для добровільного переселення населення з постійного місця проживання, на територію, яка підлягала освоєнню.

У кінці XIX – початку XX ст. одним з важливих явищ соціально-економічного життя Російської імперії, було організоване переселення селянського населення за Урал – на великі і вільні території Сибіру, Далекого Сходу, Казахстану та Середньої Азії.

Політика переселення нерозривно пов'язана з діяльністю видатного імперського діяча, Олександра Васильовича Кривошеїна. В сучасній історичній літературі його причетність до аграрних перетворень, зазвичай згадується рідко, оскільки робота в уряді П. М. Врангеля перекреслила всі його попередні досягнення перед Вітчизною. Однак Олександр Васильович зробив дуже багато для колонізації Сибіру.

У 1906 р. з призначенням на пост прем'єр-міністра П. А. Столипіна, розробка аграрної реформи зосереджується у міжвідомчій комісії при Міністерстві внутрішніх справ, під керівництвом В. Гурко. Реформа почалася з царського указу від 9 листопада 1906 р., що дозволяв селянам вихід з общини [2; 1].

Ключовим завданням реформи, було створення нового суспільного класу – селян-господарників, які б стали міцною опорою для царського режиму. Реформа мала на меті ліквідацію общинного землеволодіння та створення нових – відрубних та хуторських господарств.

Завдяки роботі Комісії для розгляду заходів щодо облаштування аграрного побуту селян, під керівництвом Кривошеїна з 10 березня 1906 р. було відновлено призупинений війною переселенський рух [3; 23]. Від організованого переселення кінця XIX і перших років XX ст. переселенська політика П. А. Столипіна відрізнялася перш за все більшою продуманістю та привабливістю для самих переселенців.

Умовно процес переселення можна поділити на два етапи. Перший етап – включав в себе формування організованих груп переселенців, основу яких становили селяни-господарники. Переселенець міг відправитися, як по власному бажанню, представляючи власні інтереси, так і бути представником від общини. Переселенцям видавалися переселенські посвідчення, що засвідчували їх статус та давали пільги на проїзд. Кількість переселенців, щодо яких сільські общини подавали звернення до Переселенського управління, намагалися доводити до відповідності з кількістю вільних, придатних до заселення земель.

Другий етап включав в себе виділення хуторів та відрубів, тобто процес внутрішнього розмежування виділених земель. Після виділення землі на новій території, переселенець міг перевезти родину, чи навіть цілу общину, інтереси якої він представляв. Перевезення, та облаштування переселенців на місцях, спочатку повністю, а згодом частково, здійснювалося за державний кошт.

Також досить поширеним явищем було нелегальне переселення на неосвоєні території, тобто самовільне зайняття наділів, без дозволу органів місцевого самоврядування. Спочатку така практика знаходила підтримку у місцевого населення краю, оскільки вони отримували дешеву робочу силу, але з часом, в цілях збереження домінуючого становища, корінне населення утискало переселенців, відомі непоодинокі випадки.

Пожвавлення другого етапу переселення пов'язують безпосередньо з ім'ям О.В. Кривошеїна, який у 1908 р. очолив Головне землеуправління і землекористування, і був наділений Столипіним повною свободою дій.

Важливим етапом переселенського процесу було внутрішнє розмежування територій, які заселялися. Так лютому 1909 р. циркуляром голови землеуправління і землекористування Кривошеїна повідомлялось завідувачам переселенськими районами «обратить особое внимание на образование возможно большего количества хуторских и отрубных участков» и «во всех случаях, когда переселившиеся выразят желание завести хуторской и отрубной порядок, оказывать им помощь путем командирования межевых сил или выдачи ссуд» [3; 25]

Визначення та розмежування територій для заселення, поділялося на кілька етапів. Спочатку землеміри та представники територіальних комісій визначали межі майбутнього наділу, помічали дороги, з'ясовували наскільки забезпечений наділ водою, визначали місця для риття колодязів та ін. Після представники тимчасових комісій по прийому утворених наділів проводили перевірку та затвердження об'єктів. Досить часто комісія не приймала

новоутворені наділи, оскільки вони не відповідали загальноприйнятим стандартам [6; 1].

Частим явищем було бажання общин, що перебралися з європейської Росії розділитися на хутори та відруби, щоб попередити конфліктні ситуації щодо землекористування. Для таких випадків був прийнятий «так званий циркуляр Кривошеїна», згідно якого – розподіл території проводився, лише зі згоди не менш як 2/3 общини і за її кошт, якщо ж община не могла дійти згоди, то розмежування призупинялося. [6; 1]

Важливе значення для колонізації мала діяльність Селянського банку, який два роки очолював О. В. Кривошеїн. Столипін і Кривошеїн прагнули передачі Селянського банку у відомство управління землекористування, проте безуспішно, хоча їх діяльність була нерозривно пов'язана.

Всього за 1906-1915 рр. банком було продано 4,1 млн. десятин землі селянам, причому з 1910 р. більше 90% хуторам і відрубам [3; 26].

Для стимулювання переселенців, а також швидкого розвитку їх господарств Селянським банком надавалися позики. Так 19 квітня 1909 р. було прийнято закон «О порядке выдачи ссуд на общепользные надобности переселенцев». З червня 1912 р. було законодавчо встановлено, що кредити і позики переселенцям будуть видаватися в залежності від особливостей регіону, що заселяється. По складеній шкалі позик, найскладніший район – Приамур'я, давало можливість отримати 400 рублів, з яких 200, у вигляді фінансової допомоги, яка не поверталася. Також в розрахунок бралася, наскільки держава зацікавлена, у швидкому розвитку даного регіону. Перевага віддавалася в першу чергу тим переселенцям, які показували хороші результати у розвитку отриманих наділів. Всього за 1906-1915 рр. кредити отримали близько 851 тис. переселенців [6; 1].

Висновки. Таким чином, без сумніву, комплекс заходів під назвою переселення мало великий вплив на розвиток сільського господарства, як Сибіру так і імперії в цілому. Маючи досвід попередніх спроб переселення Кривошеїн і його команда, розробили комплекс заходів, які б не лише були вигідні державі, але й стимулювали переселенців до якомога ефективнішого розвитку свого господарства.

Процес переселення призвів до значного перерозподілу земель, зріс рівень агрокомплексу, завдяки кредитам, з'явилась можливість використання більш нових знаряд праці, добрив та ін. Поділ та розмежування територій, зробили господарства більш централізованими, а також більш захищеними від самовільних поселень та захоплень. Таким чином робота О. В. Кривошеїна над колонізацією Сибіру, мала вагоме місце для реалізації Столипінської реформи.

Список використаних джерел:

1. Батурицкий Д. А. Аграрная политика царского правительства и крестьянский поземельный банк: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://bookzz.org/book/756872/378799>

2. Воронов И. И. Александр Кривошеин и столыпинская аграрная реформа: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.krasrab.com/archive/2006/12/01/19/view_article

3. Воронов И. И. А. В. Кривошеин и колонизация Сибири / И. И. Воронов // Новый исторический вестник. – 2006. – № 15. – С. 21-29.
4. Столыпинские реформы в сибире в оценках современных историков: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/stolypinskie-reformy-v-sibiri-v-otsenках-sovremennyh-istorikov>
5. Сысоева Л. Н. Государственно-политическая деятельность А. В. Кривошеина, 1905-1915 гг.: автореф. дис. канд. ист. наук: 07.00.01 / Л. Н. Сысоева. – Воронежский государственный пед. Университет. – Воронеж, 2000. – 268 с.
6. Зиновьев В. П., Федорова Н. А. Переселение в Сибирь и на Кавказ: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.stolypin.ru/proekty-fonda/entsiklopediya-petr-arkadevich-stolypin/?ELEMENT_ID=106
7. Кривошеин А. А., А. В. Кривошеин: Его значение в истории России XX века. Париж, 1973. – С. 64-70.
8. Кофод А. Русское землеустройство. – С.-П. – 1914. – 180 с.
9. Сибирские переселения. Документы и материалы. Выпуск Новосибирск: Новосибирский государственный университет. – 2003. – 198 с.
10. Тюкавкин В. Г. Великорусское крестьянство и столыпинская аграрная реформа. – М.: Памятники исторической мысли. – 2001. – 304 с.
11. Шулейкин Д. А. История земельных отношений и землеустройства. – М., 1933.

Климова М.В.

студентка;

Науковий керівник: Шпак Д.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Миколаївська філія

Київського національного університету культури і мистецтв

БАРВИСТІ ПИСАНКИ МИКОЛАЇВЩИНИ: НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

Писанки – це розписані символічними знаками за допомогою воску та фарб сирі яйця. На писанках (від слова «писати»), умовно кажучи, «записується» інформація. У їжу їх не вживають. Цим писанки відрізняються від крашанок. Загалом і в цілому, на території Миколаївщини писанкарство не було поширеним і, як наслідок, локальні школи, як наприклад на Тернопільщині, не склалися. Традиційно виготовляли лише крашанки – звичай прийшов до Миколаївщини із Західного регіону України.

Традиція писанки належить слов'янам, мистецтво обрядової розпису курячого яйця прийнято вважати заняттям суто жіночим, пов'язаним з магією родючості. У давнину яйцю надавалося магічне значення. У могилах, курганах, древніх похованнях, що відносяться до дохристиянської епохи, знаходять яйця як натуральні, так і виконані з різних матеріалів (мармур, глина та ін.). Всі міфології світу зберігають легенди, пов'язані з яйцем як символом життя, оновлення, як джерелом походження за все, що існує в цьому світі. Яйце –